Að kenna orð vel í sex skrefum

Anna Guðrún Júlíusdóttir

10. águst 2015

Skilgreining á þremur lögum orðaforðans

Islenska sem annað mál

Heim Kötluvefurinn Fjölmenning Fræðin Nám og kennsla Námsgögn Frá kennurum Réttur nemenda Um vefinn

Skilgreining á þremur lögum orðaforðans

Beck, I., McKeown, M. & Kucan, L. (2002) hafa skilgreint þrjú lög orðaforðans.

1.	Í fyrsta laginu er grunnorðaforði. Það eru orð sem notuð eru í daglegu talmáli. Orðatiltæki og daglegur orðaforði eins og „gerðu upp hug þinn“ eða „fyrir langa löngu“ eru líka orð sem tilheyra fyrsta lagi. Innfæddir kunna þessi orð yfirleitt við upphaf skólagöngu. Nemendur með annað mál kunna gjarnan svipuð orð á móðurmálinu og því þarf að yfirfæra þekkinguna á nýja málið.
2.	Í öðru laginu eru orð sem koma oft fyrir í máli þroskaðra málnotenda en einnig í ritmáli.
3.	Í þriðja laginu eru orð sem koma sjaldan fyrir og eru innan sérsviða, til dæmis orð í líffræði.

Efni

Kötluvefurinn
Fjölmenning
Fræðin
Nám og kennsla
Íslenskan
Mikilvægi orðaforða
Áhrif kennara geta verið mikil
Hve mörg orð eru til?
Hve mörg orð er hægt að læra?
Þróun orðaforðans
Hvaða orð á að kenna?
Skilgreining á þremur lögum orðaforðans
Þættir sem skipta máli í kennslu orðaforða
Kennsluhlutun til að efla orðaforða
Mikilvægi orðhlutafræði
Orðaforði námsgreina
Tæki til að efla samvinnu kennara
Nemendur
Námsgögn
Frá kennurum
Réttur nemenda
Um vefinn

Í fyrsta laginu er grunnorðaforði.

Í öðru laginu eru orð sem koma oft fyrir í máli þroskaðra málnotenda en einnig í ritmáli.

Í þriðja laginu eru orð sem koma sjaldan fyrir og eru innan sérsviða, til dæmis orð í líffræði.

Að kenna orð vel í 6 skrefum

Horfa á mynd ☺ um 3 mínútur

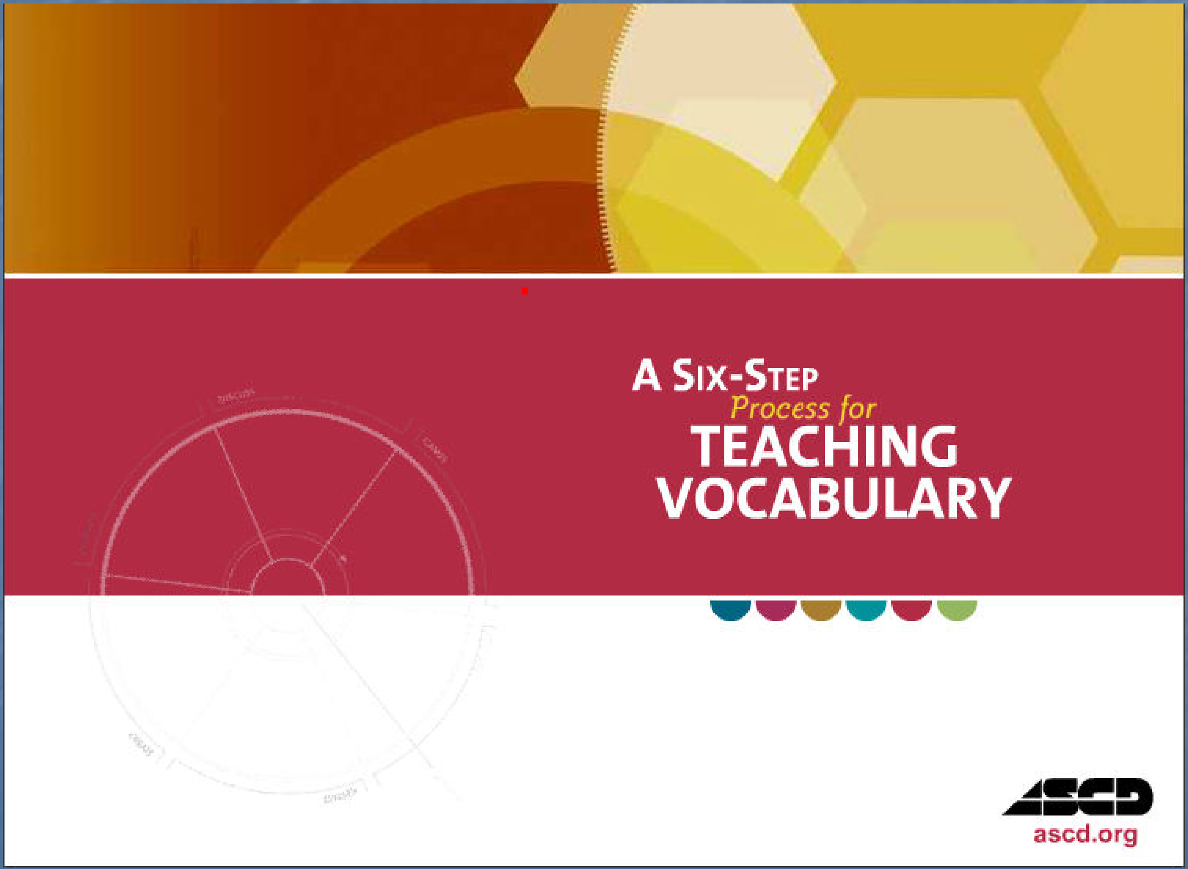

Robert J. Marzano,

Sex skref

Fyrstu þrjú skrefin er hin eiginlega kennsla - innlögn.

Síðari þrjú skrefin dýpka hugtakaskilning og festa orðin í minni.

Skref 1
Kennari kynnir hugtakið

- Notið myndskeið, myndir, söngva, sögur, lykt, hljóð, bragð eða alvöru hluti.
- Gefið einfalda skýringu á hversdagslegu máli.
- Gefið dæmi og tengið við reynsluheim nemenda.
- Ekki nota orðabókarskilgreiningu.

Hreindýr, dæmi um innlögn, skref 1

- Myndskeið
- Myndir
- Söngur, sungið af Björk
- Upplestur á sögu
- Gefa lýsingu með orðum: Hreindýr er dýr sem líkist kú (kýr). Hefur fjóra fætur, hefur ekki langan hala, 2 horn á höfðinu sem líkjast trjágrein, étur gras, er brúnt og grátt á litinn

Skref 2

Nemendur útskýra hugtakið á sinn hátt

- Gefa skýringu með eigin orðum.
- Tengja orðið við eigin reynsluheim.
- Sýna dæmi með setningu.
- Kennari leiðréttir hugsanlegan misskilning.

Skref 3

Nemendur gera myndræna útfærslu

- Teikna einfalda mynd sem skýrir hugtakið.
- Gera einhverskonar myndræna útfærslu, skýringarmynd, sem lýsir hugtakinu:

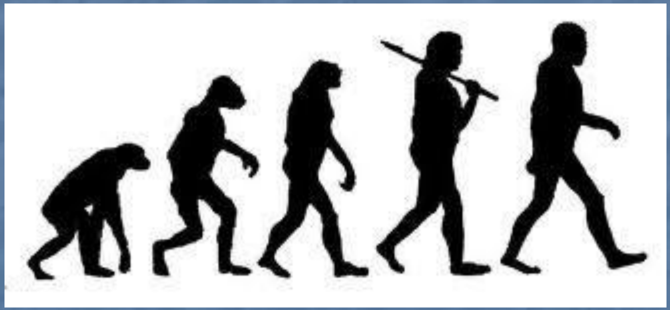

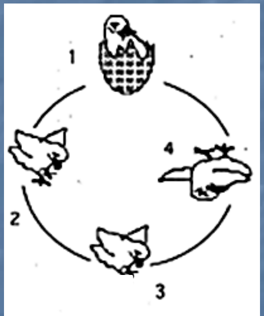

Verkefni A: Búa til bók

- Allir gera eina bók.
- Skiptið 1 bls. í bókinni í 4 hluta/box.
- Skoðið textann tvö saman og veljið hvort sitt orð til að vinna með.

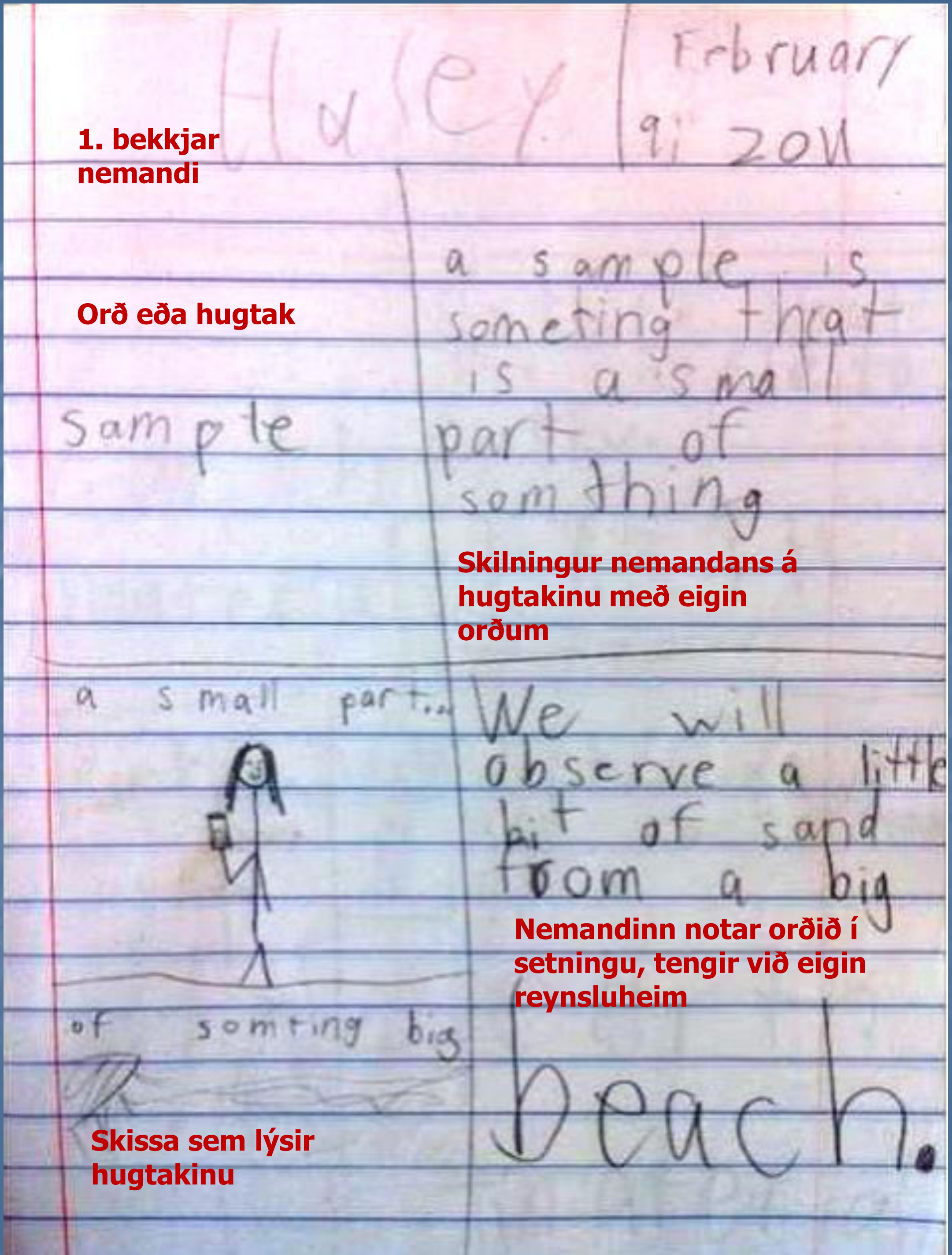
Haley
February 9, 2011
1. bekkjar nemandi
Orð eða hugtak
sample
a sample is someting that is a small part of somthing
Skilningur nemandans á hugtakinu með eigin orðum
a small part...
We will observe a little bit of sand from a big beach.
of somting big
Nemandinn notar orðið í setningu, tengir við eigin reynsluheim
Skissa sem lýsir hugtakinu

Verkefni B: Í spor nemenda, skref 2-3

Skrifið hugtakið - box 1

Hreindýr

Lýsið hugtakinu með eigin orðum - box 2

Hreindýr er dýr sem líkist kú (kýr). Hefur fjóra fætur, hefur ekki langan hala, 2 horn á höfðinu sem líkjast trjágrein, étur gras, er brúnt og grátt á litinn.

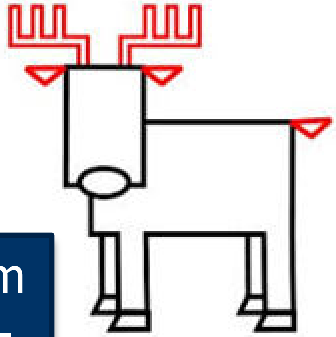

Gerið skissu sem lýsir hugtakinu - box 3

Þegar ég var lítil þá var alvöru horn af hreindýri upp á vegg heima hjá mér.

Semjið setningu með orðinu í box 4 og tengið við eigin reynsluheim

Skref 4

Nemendur vinna með orðin

- Flokka eða raða orðum.
- Orðhlutagreining.
- Kennari býr til eyðufyllingar.
- Nemendur búa til eyðufyllingar.
- Þýða hugtakið: Nemendur með annað mál.

Verkefni C: Í spor nemenda, skref 4

Að flokka orð, það hjálpar nemendum að festa orðin í minni.

Orð sem byrja á s -
Orð sem enda á - g
Öll hin í stjörnureitinn

Orð í kvenkyni
Orð í karlkyni
Orð í hvorugkyni

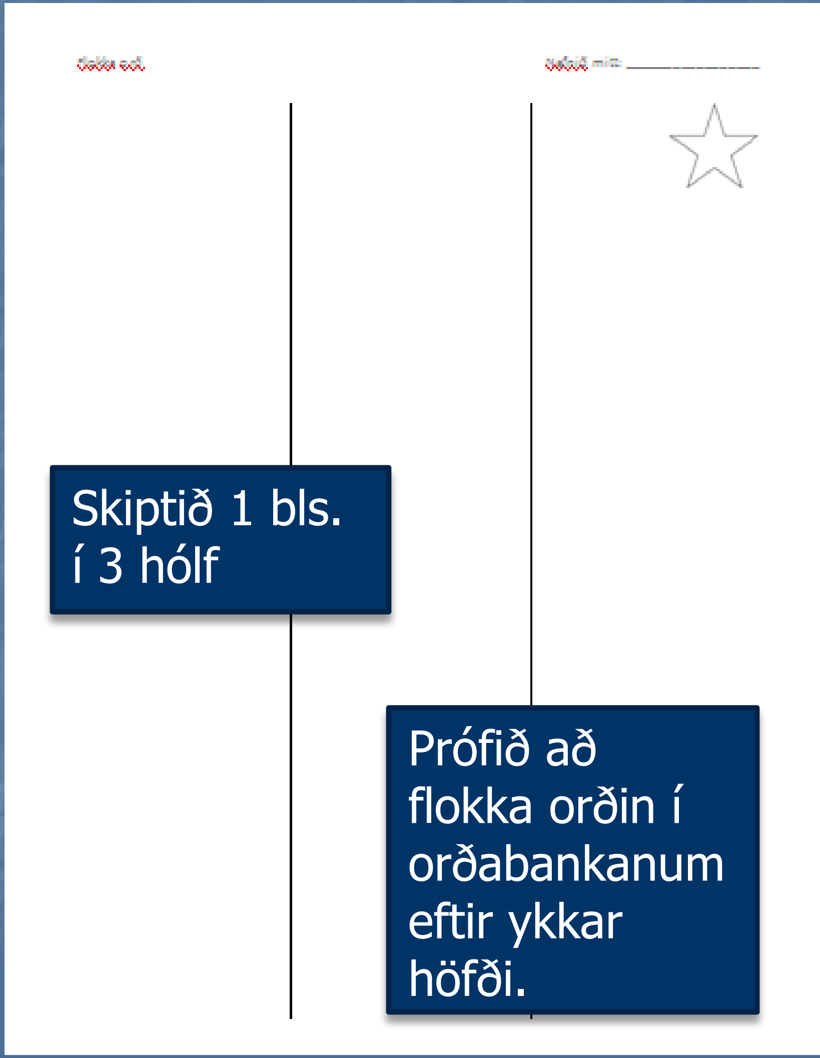

Skiptið 1 bls. í 3 hólf

Prófið að flokka orðin í orðabankanum eftir ykkar höfði.

Verkefni D: Í spor nemenda, skref 4

Orðhlutagreining, orðhlutavitund gegnir lykilhlutverki í þróun orðaforða og stafsetningu – og þar með í þróun lesskilnings.

Skiptið 1 bls.
í 2 hólf

Vinnið eitt og eitt.
Veljið tvö orð til að greina í orðhluta.
Finnið rót, rætur ef orðið er samsett, beygingarendingu, viðskeyti eða forskeyti, greini ...

	flæk ing s kött ur inn
samsett/2 orð	flækings köttur
rót 1	flæk (flækingur, flækja, flækjufótur, flæktur)
rót 2	kött
viðskeyti	-ing
beygingarending	- s
beygingarending	-ur - (karlkyn)
viðskeyttur greinir	-inn - einhver ákveðinn flækingsköttur

Skref 4

Orðhlutagreining

http://snara.is/
http://bin.arnastofnun.is/forsida/

Dæmi um orðmynd/orð: óduglegur

- orðmyndin óduglegur er hægt að brjóta niður í fjóra orðhluta sem hver og einn gegnir mikilvægu hlutverki í að móta heildarmerkingu þess
- forskeytið ó gefur orði oftast andstæða merkingu
- rótin dug ber meginhluta merkingar orðsins
- viðskeytið –leg er notað til að mynda lýsingarorð af sögnum nafnorðum og öðrum lýsingarorðum og kveður nánar um merkingu rótarinnar
- að lokum beygingarendingin -ur sem gefur til kynna að sá sem orðið lýsir sé karlkyns.

Skref 4

- Eyðufylling

Hreindýr halda sig í hjörðum.

Þegar dýr lifa í ____________________ er átt við að þau haldi sig í hópum.
húsum görðum hjörðum

Hreindýr voru flutt til landsins frá Noregi.

Þau eru ____________________ og lifa því bara á fæðu úr jurtaríkinu.
jurtaætur kjötætur alætur

Hreindýrin hafa tvær tær á hverjum fæti sem nefnast ____________________.
tær klaufir fingur

Hornin á ____________________ líkjast trjágreinum.
svínum hreindýrum kindum

Skref 5

Nemendur ræða saman um orðið

- Think-Pair-Share:
  http://academicvocabulary.pbworks.com/f/Step+5.ppt
- Bera saman útskýringar á orðinu
- Bera saman myndrænar lýsingar á orðinu
- Endurskoða eigin vinnu

Skref 6

Nemendur fara í leiki með orðin

- Orðapoki, box eða umslag. Hugtökum er safnað saman á einn stað og reglulega er farið í leiki með orðin.

Skref 6

- Leikir

Orðagoggur

Orðahjól

Orðapoki

Verkefni E: Orðagoggur, skref 6

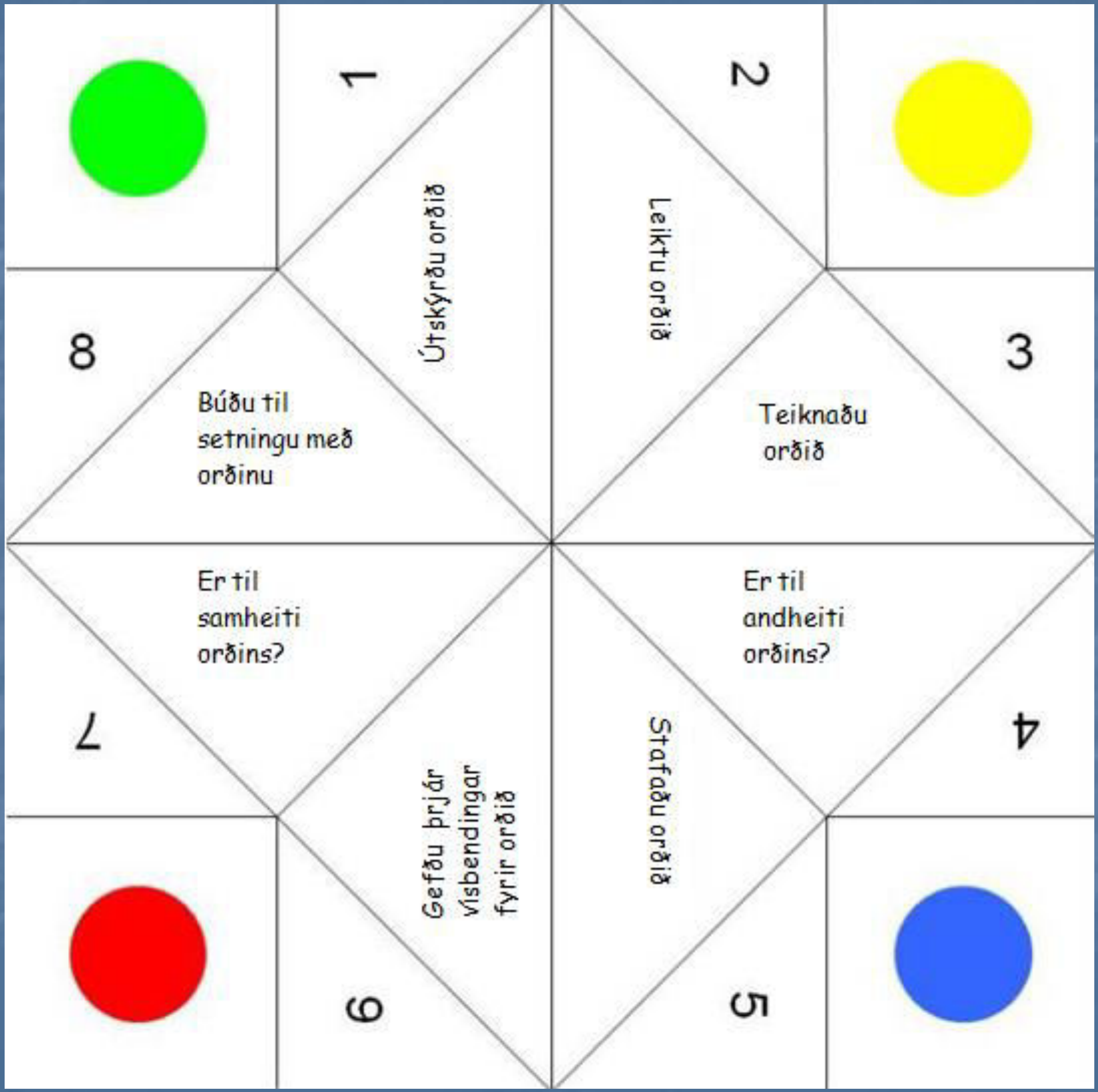

Orðagoggur: Aðferð

- Tveir og tveir vinna saman: Annar með gogginn og orðabankann. Veljið orð úr orðabankanum og lesið, ekki sýna orðið.
- Svo er farið í gogg: Hinn svarar í samræmi við það sem goggurinn segir honum að gera þegar hann hefur valið númer inn í gogginum.

Verkefni F: Orðahjól, skref 6

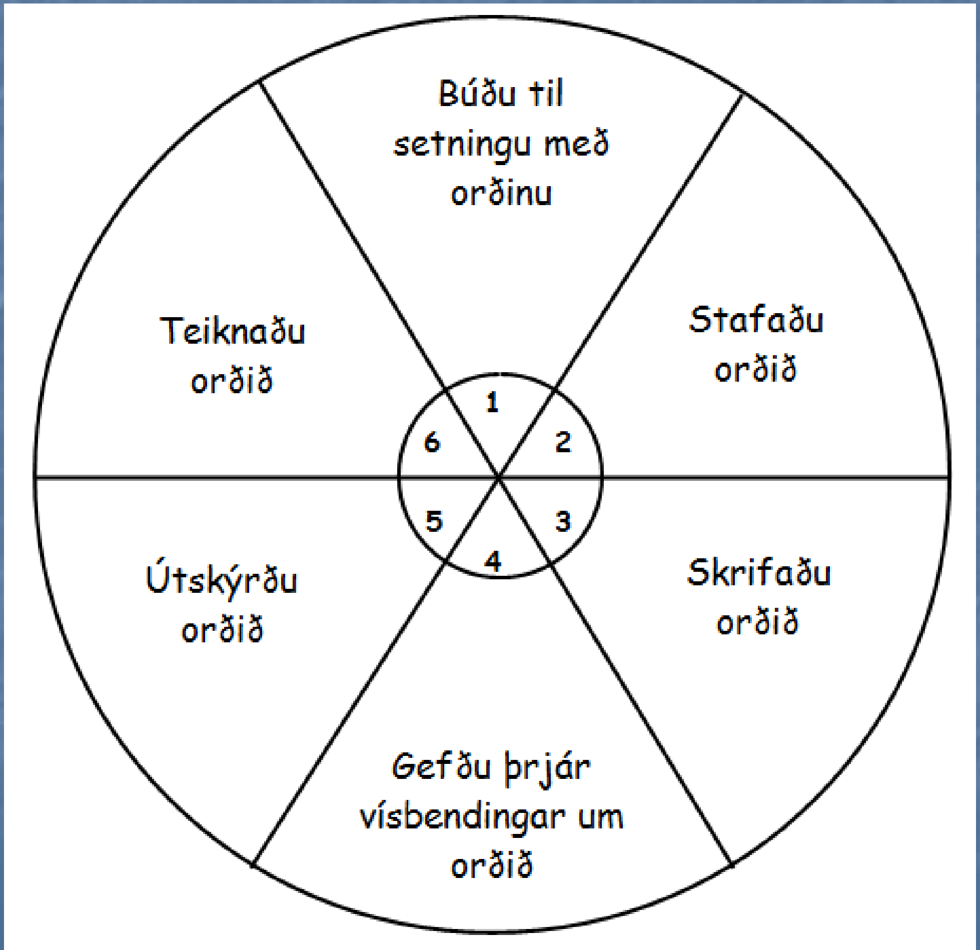

Orðahjól: Útfærsla

Hjólið gefur ýmsa möguleika:

- Í stað þess að snúa ör er hægt að kasta upp teningi, en þá þarf hjólið að hafa sex möguleika eða tólf möguleika og það þarf að númera hólfin.
- Hægt er að teikna hjólið á töfluna og skrifa möguleikana inn í hólfin með aðstoð nemenda.
- Hægt er að búa til risahjól sem liggur á gólfinu eða borði.
- Það sem skrifað er í hólfin á hjólinu er sambærilegt við það sem skrifað er í orðagogginn.
- Orðabankinn er endalaus uppspretta fyrir leiki.
- Orð er dregið úr orðabankanum, teningnum kastað.
- Hægt er að vinna með tvö lið og þá er einn stjórnandi eða tveir og tveir vinna saman og skiptast á.
- Ef viðkomandi svarar rétt fær hann orðið, þannig safna nemendur orðum og sá vinnur sem fær flest orð.

Dæmi um skipulag í stundaskrá – 2 vikur

Mánudagur	Þriðjudagur	Miðvikudagur	Fimmtudagur	Föstudagur
Kynning á nýju hugtaki. Nemendur útskýra hugtakið á sinn hátt. (Skref 1-2)	Leikur með orð eftir frímínútur um leið og nemendur koma inn. (Skref 6)	Nemendur gera myndræna útfærslu. (Skref 3)	Orðhlutagreining (Skref 4)	Leikur með orð í lok dags. (Skref 6)
Mánudagur	**Þriðjudagur**	**Miðvikudagur**	**Fimmtudagur**	**Föstudagur**
Kynning á nýju hugtaki. Nemendur útskýra hugtakið á sinn hátt. (Skref 1-2)	Leikur með orð eftir hádegismat um leið og nemendur koma inn. (Skref 6)	Nemendur gera myndræna útfærslu. (Skref 3)	Nemendur ræða saman um orðið (Think-Pair-Share). (Skref 5)	Orðhlutagreining. (Skref 4)

Orðabankinn: Endalausir möguleikar

- Smellið á myndina til að horfa á myndskeið, ☺ 2 mínútur

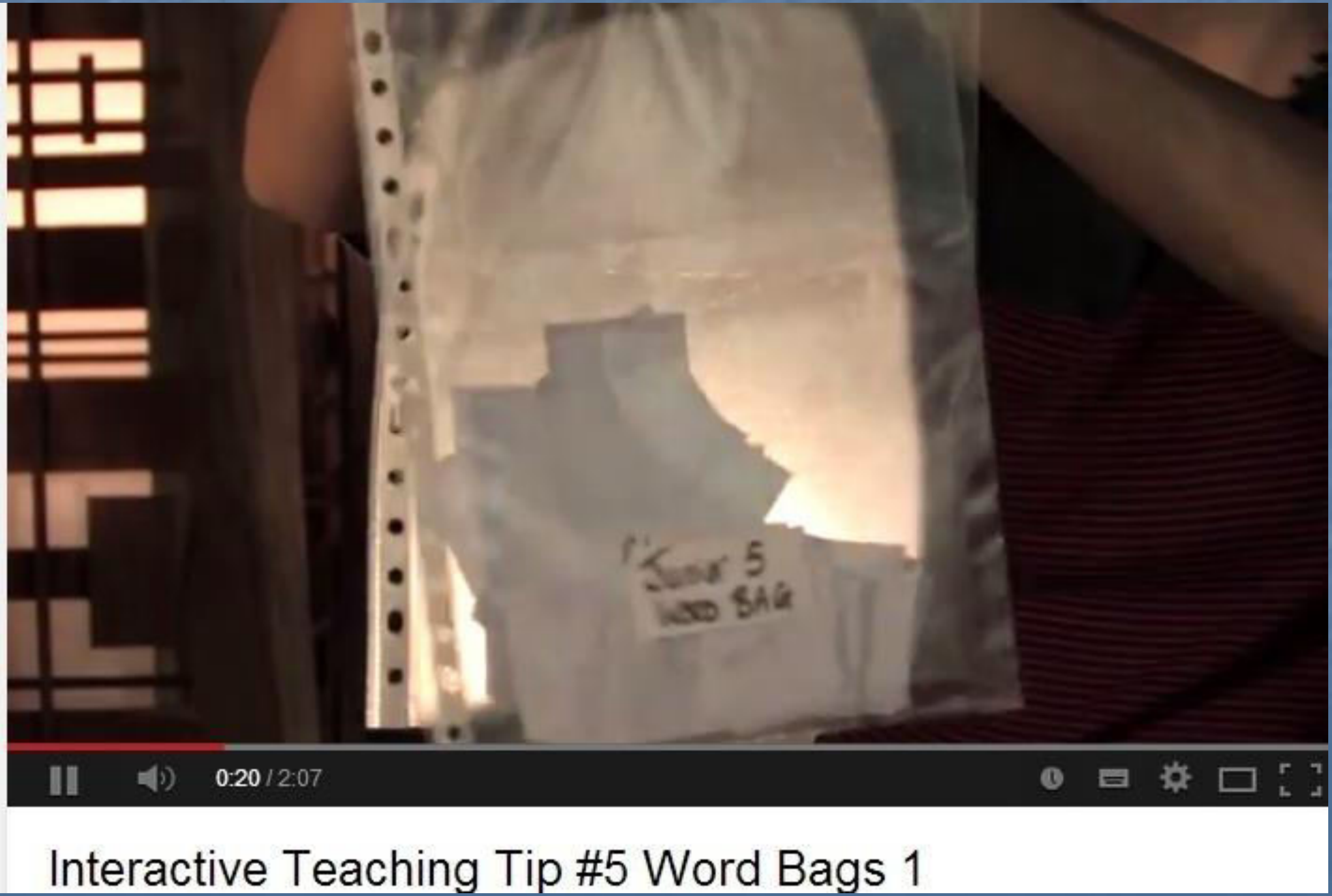

Slóðir

- http://tungumalatorg.is/katla/ námsefni.
- http://tungumalatorg.is/fvb Fjölmenningarvefur barna
- http://tungumalatorg.is/isa Íslenska sem annað mál

Fleiri gögn

Bókagerð

- http://www.youtube.com/watch?v=PrmTOZvJwUU 5 bls. bók
- http://www.youtube.com/watch?v=GJvlUT_daQA 12 bls. bók
- http://www.fcps.edu/dss/conference/materials/Session_2/15_Patel_Foldables/foldables.pdf

Leiðarbók

- http://tungumalatorg.is/isa/flokkur-2/4-kennarar-og-nemendur/hjalpargogn-til-a%C3%B0-efla-abyrg%C3%B0-nemenda/

Sex skref til að kenna orð vel

- http://innovativocab.wikispaces.com/Building+Academic+Vocabulary

Think - Pair - Share: nákvæm lýsing

- http://academicvocabulary.pbworks.com/f/Step+5.ppt

Orðhlutafræði

- http://bin.arnastofnun.is/forsida/
- http://snara.is

Orðagoggur

- http://lessons4now.com/teaching-with-cootie-catchers/

Leikir

- http://www.youtube.com/watch?v=ZdsNzuy3TM4&list=PL4215444C0541C21C 7 myndskeið
- http://readwithmeabc.blogspot.com/2013/06/word-power-wednesday-vocabulary-games.html
- http://www1.nams.is/landspendyr/animal.php?id=1

Myndir

- http://pics4learning.com/
- http://www.picto.qc.ca/
- http://digital.library.pitt.edu/v/visuals